

TUTKIMUSEETTISET KYSYMYKSET MAAHANMUUTTAJATUTKIMUKSESSA

Tuula Joronen
Helsingin kaupungin tietokeskus
Humanististen ja yhteiskuntatieteiden tutkimuseettiset
kysymykset - seminaari 22.3.2007 Tieteiden talo, Helsinki

Eettisten periaatteiden huomioon ottaminen tutkimuksessa voi olla

- (Passiivista) tutkittavien
anonymiteetistä huolehtimista
- (Aktiivista) vastapuhetta

Huom! Tutkimuskohteen valinta on aina myös poliittinen valinta.

- Valitessaan etniset vähemmistöt
tutkimuksen kohteeksi tutkija samalla
nostaa nämä ryhmät julkisuuden
valokeilaan.

Marginaalit tutkimuksen kohteena

- Mistä puhutaan?
- Ketkä puhuvat?
- Mitä seurauksia puhumisella ja
vaikenemisella on?

Tutkija voi toiminnallaan:

- Tuoda keskusteltavaksi uusia näkökulmia ja
rikkoa vallitsevia kielteisiä stereotyyppiä
- Kielteisiä stereotyyppiä purkamalla tukea
tutkimuksen kohteena oleviin etnisiin
vähemmistöihin kuuluvien voimaantumista

Tutkija voi toiminnallaan:

- vahvistaa tai jopa synnyttää uusia
stereotyyppiä
- esim. koko etnisen ryhmän kielteistä
leimautumista vahvistamalla edesauttaa
ko. ryhmän syrjäytymistä

Maahanmuuttajat tilastoissa ja rekistereissä

- Suomessa on niin vähän maahanmuuttajia, että harvinaisimpien kansallisuusryhmien kohdalla jo tieto asuinpaikkakunnasta voi johtaa tunnistamiseen.
- =>
- Esim. alueellisissa tarkasteluissa pohdittava miten tarkalla aluetasolla havaintoja esitetään.

	2005	
	Muut kielet yhteensä	Ulkomaan kansalaisia
KOKO MAA - HELA LANDET	144334	113852
Espoo	14290	10600
Helsinki	42579	30770
Kauniainen	287	237
Vantaa	11884	8221
PKS	69040	49828
Turku	9834	7305
Tampere	7539	5917
Oulu	2664	2256

Esimerkki 1. Rekisteriaineisto: Maahanmuuttajien pitkäaikaistiedosto.

- Haluttiin mukaan seuraavia muuttajia:
 - sukupuoli
 - etninen tausta / lähtömaa
 - maahanmuuttoajankohta
 - asuinpaikka Suomessa
 - pääasiallinen toiminta (työllinen, työtön, muu, palkansaaja, yrittäjä)
 - ikäryhmä (alle työikäiset, työikäiset, "ikäihmiset")

Ulkomaan kansalaisten määrä ja osuus koko % väestöstä vuonna 2004

Alue	Ulkomaan kansalaisia v. 2004	
	lukumäärä	Osuus % koko väestöstä
Helsinki	29 186	5,2
Espoo	9 723	4,3
Turku	7 303	4,2
Vantaa	7 660	4,1
Tampere	5 634	2,8
Lahti	2 641	2,7
Jyväskylä	2 957	2,5
Oulu	2 089	1,6
Vaasa	1 896	3,3
Lappeenranta	1 650	2,8
Koko Suomi	108 346	2,1

Lähde: Tilastokeskus 2003. Ulkomaalaiset ja siirtolaisuus 2002. Tilastokeskus: SVT Väestö: 2003:8 <http://www.tilastokeskus.fi/tup/tilastotietokanta/index.html> [poimittu 12.4.2006]

Helsinki: vuosina 1989-2001 ulkomaan kansalaisina muuttaneet

lähtömaa	työllinen	työtön	muu	yht.
Muu EU	1631	208	1524	3363
Muu Eurooppa	5423	1934	7476	14833
Afrikka	1179	792	2273	5344
P-Amerikka	303	25	473	801
E-Amerikka	191	63	278	532
Aasia	1635	582	2876	5093
Oseania	83	6	85	174
tuntem.	145	90	320	555
yhteensä	10590	3700	16405	30695

Espoo: vuosina 1989-2001 ulkomaan kansalaisina muuttaneet

lähtömaa	työllinen	työtön	muu	yht.
Muu EU	554	33	399	986
Muu Eurooppa	1546	409	1915	3870
Afrikka	277	168	793	1238
P-Amerikka	104	4	101	209
E-Amerikka	54	8	66	128
Aasia	596	225	941	1762
Oseania	20	1	33	54
tuntem.	59	30	123	212
yhteensä	3210	878	4371	8459

Oulu: vuosina 1989-2001 ulkomaan kansalaisina muuttaneet

<i>lähtömaa</i>	<i>työllinen</i>	<i>työtön</i>	<i>muu</i>	<i>yht.</i>
Muu EU	146	28	149	323
Muu Eurooppa	224	129	394	747
Afrikka	45	39	73	157
P-Amerikka	20	1	19	40
E-Amerikka	4	2	8	14
Aasia	131	82	322	535
Oseania	5	2	8	15
tuntem.	36	36	48	120
yhteensä	611	319	1021	1951

Esimerkki 2: Tilastoaineisto: Väestö pääasiallisen toiminnan mukaan vuonna X, taustamuuttujina syntymävaltio, ikä, sukupuoli, asuinkunta

Syntymämaa	Ikäryhmä	Sukupuoli	Työttömiä Helsingissä
Venäjä	60-64v	nainen	1
Pohjois-Afrikka	15-24	nainen	4
Latinalainen Amerikka	15-24	mies	2

Esimerkki 3. Helsingin peruspiirin "x" vieraskieliset ulkomaan kansalaiset vuodenvaihteessa 2005/2006

- **Vieraskielisiä** 651
- **suurimmat:** venäjä (85), englanti (76), somali (70), viro (61)
- **pienimmät:** japani (3), vietnam (3), unkari (2), tanska (1)
- **venäjänkielisistä:**
 - ikäryhmiin 0-15 v kuului 10 henkilöä
 - ikäryhmiin 65-74 ja 75+ yhteensä 7 henkilöä.

Esimerkki 4. Maahanmuuttajien elinolututkimus 2002. Survey aineisto

- kohteena venäläiset, virolaiset, somalialaiset ja vietnamilaiset maahanmuuttajat
- 2250 henkilön satunnaisotanta 20-65-vuotiaista maahanmuuttajista.
- Keskimääräinen vastausprosentti 62 %

Esimerkki 5: 'Afrikkalaisten maahanmuuttajien työllistymispolut'

- Haastattelu-tutkimus
- Kohteena viisi afrikkalaistaustaista maahanmuuttajaryhmää Suomessa.
- Haluttiin kartoittaa työllistymistä tukevia ja sitä vaikeuttavia tekijöitä näissä ryhmissä käymällä läpi tutkittavien työnhakua ja työllistymispolkuja.

- Tutkimusajankohtana (talvi 1996/97) etenkin somalialaiset maahanmuuttajat olivat Suomessa voimakkaasti kielteisesti leimautunut väestöryhmä.

- Tämä nousi vahvasti esiin myös somalialaisten haastateltavien työnhakukokemuksissa

- => **Kansallisuus** sekä työllistymisen että työnhaku-kokemusten kannalta relevantti taustatekijä.

- Tutkimusartikkelin ensimmäisessä käsikirjoitusversiossa työmarkkinasyrjinnän seurauksia tarkasteltiin mm. yhden somalialaisen nuoren miehen tarinan kautta.
- Työmarkkinasyrjintäteeman kannalta olisi ollut valaisevaa tuoda esiin henkilön etninen tausta ja Suomessa hankittu koulutus.
- Suomessa tässä vaiheessa vain yksi tähän maahanmuuttajaryhmään kuuluva, kyseisen tutkinnon suorittanut henkilö.
- Näiden taustatietojen kertominen olisi paljastanut haastateltavan henkilöllisyytensä.

2. Tutkimus vastapuheena

Esimerkkejä tutkimuksesta vastapuheena

- Farah Ahmed Dahir (2000): Tulin yksin. Teoksessa Marita Muukkonen, Tuula Sakaranaho (toim.): Kassandra, kertomuksia suomalaisuudesta. Helsinki: Kääntöpiiri.
- Petra Ekberg-Kontula(2000): Toimettomuus tylsistää. STM. Julkaisuja 2000:14.

Puheenvuoro somalinaisille

- Satu Kontiainen (2003): Arvot kotoutumisessa. Työllistyminen hyvän elämän arvona Vantaalla asuvien somaliäitien keskuudessa. Uudenmaan TE-Keskuksen julkaisuja 5.

Puheenvuoro somalipojille

- Hautaniemi, Petri (2004) Pojat. Somalipoikien kiistanalainen nuoruus Suomessa. Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 41. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.

Hiljaiset ryhmät

- Kristiina Rinkinen (2004): Rivien väliin jäävät asukkaat. Hiljaisten ryhmien osallistaminen ympäristösuunnittelussa. Vantaan kaupunki, viheralueyksikkö. Urban II- yhteistöaloiteohjelma. Elävä kaupunki – hanke.

Hiljaisten ryhmien paikantaminen

- Niiden väestöryhmien kartoittaminen, jotka eivät yleensä osallistuneet asukastilaisuuksiin eivätkä vastanneet asukaskyselyihin.
- Yksisuuntainen kontakti hiljaisiin ryhmiin.
- Todella hiljaisten löytäminen
- Yhteistyön käynnistäminen

Havainnot

- Maahanmuuttajajärjestöille viheralueen hoidettu ilme viestii sosiaalisesta kontrollista ja saa aikaan turvallisuudentunteen vieraassa kulttuurissa.
- Suomalaisnaisten mielestä miellyttävien ympäristö oli taas sellainen, jossa ihmisen kädenjälki näkyi vähiten. Luonnosta haetaan tilaisuutta rauhoittua ja elpyä arjen kiireistä ja melusta.
- Suomalaiset viihtyvät metsässä, somalialaiset sen sijaan vaikuttavat hieman pelkäävän niitä.

Vuorovaikutteisen menetelmän anti:

- Ongelmien taustan selvittäminen
- Käytännön ratkaisujen löytäminen